

OBSAH

Předmluva	3
Úvod	4
1. Vybavení analytických laboratoří	5
1.1 Analytické operace	5
1.1.1 Odběr a úprava vzorků k analýze	5
1.1.2 Váhy a vážení	6
1.1.3 Odměrování roztoků	7
1.1.4 Srážení, filtrace a promývání sraženin	9
1.1.5 Sušení a žihání sraženin	11
1.2 Pracovní záznamy a protokoly	12
2. Některá pravidla numerického počítání	13
3. Měřicí jednotky	15
4. Roztoky	19
4.1 Hmotnostní resp. objemová procenta	19
4.2 Hmotnostní koncentrace	22
4.3 Látková koncentrace	22
5. Chemické rovnováhy	27
6. Srážecí reakce	33
7. Vážková analýza	36
7.1 Způsoby vyjádření výsledku rozboru	37
7.2 Praktické aplikace vážkové analýzy	40
7.2.1 Stanovení ztráty sušením	40
7.2.2 Stanovení SiO ₂ v kyselinami rozložitelných silikátech	40
7.2.2.1 Stanovení SiO ₂ v cementu rozkladem vzorku s HCl	40
7.2.2.2 Stanovení SiO ₂ v cementu rozkladem vzorku s NH ₄ Cl	41
7.2.3 Stanovení oxidů amoniakální skupiny	42
7.2.4 Stanovení síranové síry	43
8. Odměrná analýza	45
8.1 Princip a rozdělení odměrných metod	45
8.2 Roztoky v odměrné analýze	45
8.3 Základní látky v odměrné analýze	46
8.4 Způsoby vyjádření výsledků odměrné analýzy	47
8.5 Neutralizační analýza	48
8.5.1 Příprava odměrných roztoků HCl a NaOH	48
8.5.2 Způsoby stanovení látkové koncentrace (titru) roztoku HCl pro acidimetrická stanovení	48
8.5.2.1 Postup na odměrný roztok NaOH	48
8.5.2.2 Postup na navážku Na ₂ CO ₃	49
8.5.3 Způsoby stanovení látkové koncentrace roztoku NaOH	50
8.5.3.1 Stanovení titru na NaOH - postup 1	50
8.5.3.2 Stanovení titru na NaOH - postup 2	50
8.5.3.3 Stanovení titru na hydrogenftalan draselný	50
8.5.3.4 Stanovení titru na kyselinu šťavelovou	50
8.5.4 Příklady některých alkalimetrických a acidimetrických stanovení	51
8.5.4.1 Stanovení koncentrace zředěných roztoků silných kyselin nebo zásad	51
8.5.4.2 Stanovení koncentrace zředěného roztoku amoniaku	52
8.5.4.3 Stanovení agresivního CO ₂ -Heyerovou zkouškou	52

8.5.5 Neutralizační analýza vzorků v tuhé formě	53
8.5.5.1 Stanovení obsahu KOH v obchodním hydroxidu	53
8.5.5.2 Stanovení aktivního CaO v páleném vápně	53
8.5.5.3 Stanovení nerozpustných uhličitanů	55
8.5.5.4 Obsah CaCO ₃ v cementářské surovinové směsi	56
8.6 Oxidimetrické metody	56
8.6.1 Bichromátometrie	58
8.6.1.1 Bichromátometrické stanovení železa	58
8.6.1.2 Stanovení koncentrace Fe ^{II} v roztocích železnatých solí	58
8.6.1.3 Stanovení Fe ²⁺ a Fe ³⁺ v jednom roztoku vedle sebe	59
8.6.1.4 Stanovení Fe ₂ O ₃ v cementu bichromátometricky (ČSN 72 2111)	60
8.7 Chelatometrie	61
8.7.1 Stanovení titru roztoku Chelatonu 3	62
8.7.2 Chelatometrické stanovení CaO ve vápencích, magnezitech, dolomitech, páleném vápně a vápenném hydrátu	63
8.7.3 Chelatometrické stanovení MgO	64
8.7.4 Stanovení sumy vápníku a hořčíku -"tvrdosti vody"	65
8.7.5 Chelatometrické stanovení Al ₂ O ₃ v silikátech	66
8.8 Merkurimetrie	67
8.8.1 Příprava odměrného roztoku Hg(NO ₃) ₂	68
8.8.2 Stanovení titru roztoku Hg(NO ₃) ₂	68
8.8.3 Stanovení chloridů ve vodách	69
8.9 Argentometrie	70
8.9.1 Příprava roztoku AgNO ₃ a stanovení jeho titru	70
8.9.2 Stanovení chloridů ve vodách	70
9. Fyzikálně chemické metody	71
9.1 Kolorimerie a spektrofotometrie	71
9.1.1 Stanovení Fe ₂ O ₃ v silikátech kyselinou sulfosalicylovou	72
9.1.2 Stanovení železa 1,10 fenantrolinem	73
9.1.3 Stanovení MnO v silikátech	74
9.1.4 Stanovení TiO ₂ v silikátech	74
9.2 Atomová absorpční spektrometrie	75
9.2.1 Stanovení Na ₂ O metodou AAS	75
9.2.2 Stanovení Ca a Mg metodou AAS ve vodách	76
9.3 Atomová emisní spektrometrie	76
9.3.1 Stanovení Na ₂ O metodou AES	76
9.3.2 Stanovení K ₂ O metodou AES	77
9.4 Potenciometrie	77
9.4.1 Měření pH pomocí skleněné elektrody	78
9.4.2 Potenciometrické titrace	79
9.5 Vodivostní analýza (konduktometrie)	80
9.5.1 Měření vodivosti vody	83
9.5.2 Zkoušky jakosti vodního skla a gelu SiO ₂ konduktometricky	83
9.6 Termochemické a kalorimetrické metody	84
9.6.1 Termochemické stanovení síranů v sádrovci	85
9.6.2 Stanovení pucolanicky aktivních složek v popílku	86
9.6.3 Stanovení obsahu použitelného vápna v páleném vápně	87
10. Rozbory surovin a výrobků pro stavebnictví	88
10.1 Rozbor vody pro výrobu betonů	88
10.2 Rozbor silikátů rozložitelných kyselinami	90
10.3 Rozbor vápenců, magnezitů a dolomitů	92
10.4 Rozbor magnezitových žáruvzdornin	92
10.5 Rozbory vápen	93
10.6 Rozbor vysokopecní strusky	94
10.7 Rozbor silikátů nerozložitelných kyselinami	94

11. Chyby analytických stanovení	96
11.1 Definice pojmů, názvosloví	96
11.2 Statistické zpracování výsledků	97
11.3 Interval spolehlivosti, testování výsledků	98
11.4 Zpracování výsledků chemických analýz na počítači	99
11.5 Vyhodnocování výsledků získaných fyzikálními a fyzikálně-chemickými měřeními	99
11.5.1 Vyhodnocování kolorimetrických a spektrofotometrických stanovení	101
11.5.2 Měření pH	103
11.5.3 Potenciometrické titrace	104
Mezinárodní tabulka relativních atomových hmotností	106
Hustoty roztoků některých kyselin a zásad (20 °C)	108
Literatura	108